

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΑΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ

(Η.Π.Α., ΕΛΒΕΤΙΑ, ΓΑΛΛΙΑ)

Υπό τοῦ κ. ΠΕΛΟΠΙΔΑ Α. ΚΑΤΩΠΟΔΗ

I

Ὡς «οικονομικὸν προγραμματισμὸν» δύναται τις νὰ χαρακτηρίσῃ «τὸ σύνολον τῶν λαμβανομένων μέτρων πρὸς πραγματοποίησιν, ἐντὸς ὠρισμένης χρονικῆς περιόδου, σχεδίου ἀποβλέποντος εἰς τὸν προσανατολισμὸν τῆς οἰκονομίας μιᾶς χώρας ἢ περιοχῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑφισταμένων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν οἰκονομικῶν δεδομένων».

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ὀρισμοῦ προκύπτει, ὅτι ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς προϋποθέτει τρία στοιχεῖα:

1) Τὴν ὑπαρξιν συγκεκριμένου σκοποῦ, τοῦ ὁποίου ἐπιζητεῖται διὰ τοῦ προγράμματος ἢ ἐπίτευξις ἐντὸς ὠρισμένης χρονικῆς περιόδου (συνήθως τετραετίας ἢ πενταετίας).

2) Τὰ οἰκονομικὰ δεδομένα ὧν εἶναι συνάρτησις ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός. Τὰ οἰκονομικὰ αὐτὰ δεδομένα (ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ, ὡς λ.χ. ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἰσοζυγίου, τῆς καταναλώσεως, τῆς ἐπενδύσεως, τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, τῆς παραγωγῆς κ.λ.π.) προϋποθέτουν τὸ στοιχεῖον τῆς προβλέψεως.

3) Τὰ πρόσφορα μέσα διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ διὰ τοῦ προγράμματος τιθεμένου σκοποῦ.

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου ὀρισμοῦ προκύπτει ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ χωρικὴ ἔκτασις ἢ ἀποτελοῦσα τὴν βάσιν τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ εἶναι δυνατόν νὰ συμπίπτῃ μὲ τὰ χωρικὰ ὅρια τοῦ κράτους ἢ νὰ εἶναι στενωτέρα (περιφερειακὸς ἢ τοπικὸς προγραμματισμὸς) ἢ εὐρυτέρα αὐτῶν (προγραμματισμὸς περιλαμβάνων τὴν οἰκονομίαν πλειόνων κρατῶν). Ἐνταῦθα ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς ἔρευνᾶται μόνον ἀπὸ ἀπόψεως χωρικῆς («ὀριζόντιος» προγραμματισμὸς) χωρὶς νὰ ἐξετάζωνται οἱ τομεῖς οὗς οὗτος ἀφορᾷ.

Ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς τέλος εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι καθολικὸς (περιλαμβάνων ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας ἐνὸς ἢ πλειόνων κρατῶν) ἢ μερικὸς (περιλαμβάνων μόνον ἓνα ἢ πλείονας τομεῖς τῆς οἰκονομίας ἐνὸς ἢ πλειόνων κρατῶν λ.χ. Εὐρωπαϊκὴ Κοινότης Ἀνθρακὸς καὶ Χάλυβος). Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ «καθέτου» προγραμματισμοῦ.

Μολοντί ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς δυνατόν νὰ ἔχη ὡς πλαίσιον τὸ άτομον ἢ τὴν ἐπιχείρησιν, ἢ ἐνταῦθα ἐξεταζομένη ἔννοια αὐτοῦ ἀναφέρεται

εις τὸ σύνολον τῆς οἰκονομίας ἑνὸς ἔθνους, δηλαδή εἰς τὴν ἐθνικὴν τοῦ οἰκονομίας ὡς ὄργανικόν σύνολον.

II

Οἱ ἱστορικοὶ λόγοι οἵτινες ἤγαγον εἰς τὴν σημερινὴν μορφήν τῆς προγραμματισμένης οἰκονομίας, ὅπως καὶ ὅπου αὕτη ἐφαρμόζεται, εἶναι κατ' οὐσίαν οἱ κάτωθι :

1) Οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι (1914—1918 καὶ 1939—1945).

Λόγῳ τῆς σοβαρότητος τῶν διακυβευομένων συμφερόντων, τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς χρησιμοποίησεως τῶν οἰκονομικῶν πόρων τῶν ἐμπολέμων διὰ τὴν ἐπιτυχήν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου, ὡς καὶ λόγῳ τῆς μακρᾶς σχετικῶς διάρκειας τῆς διεξαγωγῆς αὐτοῦ, οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι ἐπηρέασαν τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν τῶν μετεχουσῶν αὐτῶν χωρῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς προγραμματισμένης οἰκονομίας, τάσις ἣτις συνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως λόγῳ τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων ἅτινα ἐκληροδότησαν οἱ πόλεμοι οὗτοι.

2) Ἡ παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις τῶν ἐτῶν 1929—1930 καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἐνσκήψασα ἀνεργία.

3) Ἡ οἰκονομικὴ θεωρία καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν θεωρητικῶν ἔργων τοῦ Karl Marx καὶ τοῦ Λόρδου Keynes.

Τὰ ἀνωτέρω αἰτία, ἐπισυμβάντα κατὰ τὸ ἀ' ἡμισυ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, ἤγαγον εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐγκατάλειψιν τῆς φιλελευθέρας οἰκονομίας καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ *laissez-faire* τῆς ἀγγλικῆς Σχολῆς τοῦ 19ου αἰῶνος.

III

Τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας κατὰ χώρας, ἥτοι :

Ἄφ' ἑνὸς τὸν προγραμματισμὸν ὃν ἀκολουθοῦν αἱ χώραι αἵτινες κατὰ βάσιν μένουσιν πισταὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ εἰς τὰς ὁποίας τὰ μέσα παραγωγῆς εὐρίσκονται κατὰ τὸ μέγιστον μέρος εἰς ἰδιωτικὰς χεῖρας καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν προγραμματισμὸν τῶν χωρῶν ἔνθα ἡ παραγωγικὴ διαδικασία ἀποτελεῖ ἀντικείμενον κρατικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ ὅπου συνεπῶς τὸ κράτος ἔχει τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν μέσων παραγωγῆς.

IV

Τεχνολογικὰ προβλήματα τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ.

Ἐκαστὸν πρόγραμμα δεόν νὰ ἐρευνηθῆται ἀπὸ δύο ἀπόψεις: ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τεχνικῆς του ἀριότητος καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς οἰκονομικῆς του σκοπιμότητος, δηλαδή τῆς συμβολῆς του εἰς τὸ σύνολον τῆς οἰκονομίας. Ἐν πρόγραμμα εἶναι οἰκονομικῶς σκόπιμον ὅταν τὸ κόστος τοῦ προγράμματος καλύπτεται ἀπὸ τὰ κέρδη ἐκ τῆς πραγματοποιηθείσης του.

Ἡ ἀνάλυσις ὁμως τοῦ κόστους καὶ τῶν κερδῶν δὲν προσδιορίζει πάντοτε τὴν σκοπιμότητα ἐνὸς ἔργου, ὅταν ἄλλαι ἀπόψεις (λ.χ. ἔθνικὴ ἄμυνα, δημοσία υἰεΐα, παιδεία κλπ.) βαρύνουν διὰ τὴν πραγματοποίησιν του. Ἡ ἐπιλογὴ μεταξύ δύο ὑπὸ ἐξέτασιν ἔργων προσδιορίζεται κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὴν βασικὴν ἄποψιν, ὅτι προτιμητέον τυγχάνει ἐκεῖνο ὅπερ συνεπάγεται τὴν μεγαλύτεραν ὠφέλειαν διὰ μεγαλύτερον ἀριθμὸν προσώπων καὶ εἰς μεγαλύτεραν δυνατὴν χρονικὴν περίοδον. Ἡ ἀνάλυσις κόστους-κέρδους τῆς ἐπενδύσεως προϋποθέτει τὴν περαιτέρω ἔρευναν ὄλων ἐκείνων τῶν στοιχείων, ἅτινα παρεμβαλλόμενα προσδιορίζουν καὶ ἐπηρεάζουν τὴν σχέσιν ταύτην. Λ.χ. προκειμένου περὶ ἐνὸς γεωργικοῦ ἔργου ἀρδεύσεως γαιῶν πρὸς καλλιέργειαν, ἀκολουθῶς, σίτου, τὰ ἀναφυόμενα προβλήματα τῆς σχέσεως κόστους-κέρδους τοῦ ἔργου εἶναι:

Τὸ κόστος τῆς ἐπενδύσεως, ἥτοι ἡ ἀξία ὄλων τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν αἰτίνας ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἔργου (γῆ, ἐργασία, ὑλικόν, μηχανήματα, κεφάλαιον, τόκοι κλπ.).

Τὰ συμπαρομαρτοῦντα ἐξοδα, ἥτοι, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, τὰ πρόσθετα ἐκεῖνα ἐξοδα ἅτινα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ ἔργου, λ.χ. εἰς τὸ παράδειγμα τῆς ἀρδεύσεως, τὰ ἐξοδα τοῦ γεωργοῦ διὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ παραγωγὴν τοῦ σίτου.

Τὰ δευτερεύοντα ἐξοδα, ἥτοι, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἐκεῖνα ἅτινα ἀπαιτοῦνται ἵνα τὸ παραγόμενον ἀγαθὸν φθάσῃ ὑπὸ τὴν τελικὴν του μορφήν εἰς τὸν καταναλωτὴν (λ.χ. ἐξοδα μεταφορᾶς τοῦ σίτου, ἀλέσεως καὶ ἄρτοποιήσεως καὶ διανομῆς τοῦ ἄρτου εἰς τὸν τόπον καταναλώσεως).

Τὸ βασικὸν κέρδος τῆς ἐπενδύσεως εἶναι ἡ ἀξία τῶν ἀμέσως ἐκ τοῦ ἔργου προκυπτόντων ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν—εἰς τὸ παράδειγμα μας ἡ ἀξία τοῦ παραγόμενου σίτου.

Τὸ δευτερεῦον κέρδος τῆς ἐπενδύσεως εἶναι δυνατὸν λ.χ. νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς πύξημένης ἀξίας τοῦ ἄρτου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ σίτου ἢ ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἀπορριμμάτων τοῦ σίτου (πίτυρα) ἢ ἐκ τοῦ ἐξω-ραϊστικοῦ ὀφέλους ὅπερ προκύπτει ἐκ τοῦ ἔργου.

Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα τοῦ κόστους καὶ τῶν κερδῶν τῆς ἐπενδύσεως βάσει τίνος μέτρου θὰ κριθοῦν; Εἰς μίαν φιλευθερὰν οικονομίαν θὰ λάβωμεν ὡς βάσιν διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κόστους καὶ τοῦ κέρδους τοῦ ἔργου τὰς τιμὰς τῆς ἀγορᾶς, ἐνῶ προκειμένου περὶ τοῦ προγραμματισμοῦ Ἀνατολικοῦ τύπου, ὡς βάσις ὑπολογισμοῦ τῆς ἀναλύσεως κόστους-κέρδους τῆς ἐπενδύσεως θὰ ληφθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὥρων ἀνθρωπίνης ἐργασίας, προτιμωμένου ἐκείνου τοῦ ἔργου, ἐκ τῶν δύο ἴσης σκοπιμότητος, ὅπερ ἀπαιτεῖ μικρότερον ἀριθμὸν ὥρων. Εἰς τὸν προγραμματισμὸν Δυτικοῦ τύπου, ἔνθα, ὡς ἐλέχθη, ὡς βάσις ὑπολογισμοῦ τοῦ κόστους-κέρδους τῆς ἐπενδύσεως λαμβάνεται ἡ τιμὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, ἢ πρόβλεψις παίζει σοβαρώτερον ρόλον, λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως ἣν ἀσκεῖ ὁ χρόνος εἰς τὰς διακυμάνσεις τῶν τιμῶν. Εἰς τὴν περίπτωσιν λ.χ. τῆς ἀρδεύσεως μιᾶς περιοχῆς, ἵνα αὕτη ἀκολουθῶς ἀποδοθῇ εἰς τὴν σιτοκαλλιέργειαν, ἡ πρόβλεψις στρέφεται πρὸς τρία στοιχεῖα: τὴν πρόβλεψιν τῶν δια-

κυμάσεων τῆς τιμῆς τοῦ παραχθησομένου προϊόντος (σίτου), τὴν πρόβλεψιν τῶν διακυμάνσεων τῆς τιμῆς τῶν χρησιμοποιηθησομένων κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν (λ.χ. τρακτέρ, θεριστικῶν καὶ ἄλωνιστικῶν μηχανῶν κλπ.) καὶ τέλος τὴν πρόβλεψιν τῶν διακυμάνσεων τῆς τιμῆς τῶν ἀγαθῶν ἅτινα θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀμέσως διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἔργου (ἀρδευτικά καὶ μηχαναὶ κλπ.). Ἡ τρίτη αὕτη κατηγορία προβλέψεως, λόγῳ τοῦ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ὅπερ παρεμβάλλεται, δὲν ἐμφανίζει σοβαρὰς δυσχερείας.

Ἐξ ἄλλου, ἡ πρόβλεψις ὡς πρὸς τὴν μελλοντικὴν διαμόρφωσιν τῆς ζητήσεως τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν δέον νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν τὴν ζήτησιν, ὡς αὕτη διεμορφώθη κατὰ τὸ παρελθόν, τὴν δημογραφικὴν ἐξέλιξιν καὶ τέλος τὸ μέγεθος τοῦ εισοδήματος ὅπερ θὰ διανεμηθῇ εἰς τὸν πληθυσμὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προγραμματισθείσης περιόδου.

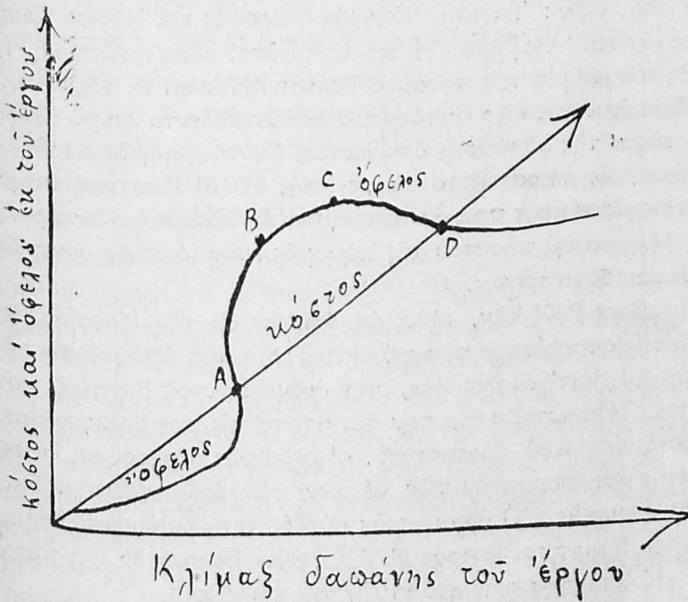
Τέλος, ὁ χρόνος διαδραματίζει σοβαρὸν ρόλον εἰς τὴν πρόβλεψιν καὶ περιπλέκει τὰ τεχνολογικὰ ζητήματα τοῦ οικονομικοῦ προγραμματισμοῦ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναφύονται ἄλλως τε τὰ δυσχερέστερα προβλήματα τοῦ προγραμματισμοῦ, ὡς εἶναι λ.χ. τῆς ἐπιλογῆς μεταξὺ πλείονων ἔργων (ἐπενδύσεων) ἴσης οικονομικῆς σκοπιμότητος καὶ ἰδίως τὸ πρόβλημα τῆς ἀκίνητοποίησεως τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς διὰ τὴν κατασκευὴν ἑνὸς ἔργου ὅπερ, ἐν ἐπραγματοποιεῖτο βραδύτερον, θὰ ἀπῆται μικρότερον κόστος (συντελεστὰς τῆς παραγωγῆς) λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ τεχνολογικῆς προόδου καὶ τῆς μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου συντελουμένης αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος.

Συναφῆς πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς σχέσεως κόστους—κέρδους τῆς ἐπενδύσεως εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἀντικαταστάσεως λ.χ. πεταλωμένου κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ διὰ νέου, ὅταν τὸ ἐκ τῆς ἀντικαταστάσεως τούτου κέρδος ὑπερκαλύπτῃ τὸ κόστος τῆς νέας ἐπενδύσεως ἐν συσχετίσει μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ παλαιοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ.

Εἰς τὸ παρατιθέμενον σχεδιάγραμμα, τὸ ἐκ τοῦ ἔργου ὄφελος προκύπτει μόνον ὅταν φθάσωμεν τὸ σημεῖον Α. Μέχρι τοῦ σημείου Α ἡ πραγματοποιήσις τοῦ ἔργου εἶναι ἀντιοικονομικὴ (ζημία).

Εἰς τὸ σημεῖον Β, ἡ σχέση θυσίας—ὠφελείας εἶναι ἡ μεγίστη. Εἰς τὸ σημεῖον C ἔχομεν τὸ μέγιστον καθαρὸν κέρδος, δηλαδὴ ἔχομεν τό, μετὰ τὴν ἀφαιρέσιν τοῦ κόστους, μεγαλύτερον κέρδος ἐκ τοῦ ἔργου. Μετὰ τὸ σημεῖον C καθεὶ πρόσθετος δαπάνη δὲν ἐξασφαλίζει ὄφελος μείζον τῆς μονάδος. Εἰς τὸ σημεῖον D ἡ συνολικὴ σχέση θυσίας—ὠφελείας ἐκ τοῦ ἔργου εἶναι ἴση πρὸς τὴν μονάδα. Πέραν τοῦ σημείου D, ἡ σχέση αὕτη πίπτει κάτω τῆς μονάδος.

Συνεπῶς, ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου (ἐπενδύσεως) πρέπει νὰ φθάσῃ τοῦλάχιστον εἰς τὸ σημεῖον Α (διὰ νὰ καλύψῃ τὸ κόστος) καὶ δὲν πρέπει νὰ ὑπερβῇ τὸ σημεῖον D, δηλαδὴ τὸ σημεῖον ἔνθα ἡ θυσία (πρόσθετος δαπάνη) ἀρχίζει νὰ καθίσταται μείζον τοῦ ὀφέλους (κέρδους) ἐκ τοῦ ἔργου. Τὸ κατάλληλον ὅθεν σημεῖον εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν σημείων Β (καλλίτερα σχέσις θυσίας—ὠφελείας) καὶ C (μέγιστον καθαρὸν ὄφελος). Ἡ ἀκριβεστέρα μεταξὺ τῶν σημείων αὐτῶν (Β καὶ C) τοποθέτησις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν σχέσιν θυσίας—ὠφελείας ἄλλων ἐνδεχομένων ἔργων τῆς ἐθνικῆς οικονομίας.

Πηγή: United Nations, Formulation and Economic Appraisal of Development Projects, Vol. I, σελ. 67.

V

Σήμερα, δυσχερῶς θὰ ἀνεύρωμεν μίαν χώραν στερουμένην οἰασδήποτε μορφῆς οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς ὁποίας ἡ δημοσία ἀρχὴ νὰ ἀπέχη ἐπιμελῶς νὰ παρεμβαίη καὶ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐντὸς τῆς χώρας οἰκονομικὴν δραστηριότητα. Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (Full Employment Act) εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἔκδηλοι αἱ τάσεις συντονισμοῦ καὶ κατευθύνσεως, ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας δημοσίας ἀρχῆς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῶν χωρῶν αὐτῶν.

Κατωτέρω θὰ ἐκθέσωμεν τὰς διαδοχικὰς φάσεις ἃς διῆλθεν ὁ Δυτικὸς, προγραμματισμὸς, ἀναφέροντες τὰ τρία χαρακτηριστικώτερα παραδείγματα προγραμματισμοῦ Δυτικοῦ τύπου, ἤτοι τὸν ἀμερικανικὸν περιφερειακὸν προγραμματισμὸν τῆς Κοιλᾶδος Tennessee (Tennessee Valley Authority), τὸ Ἑλβετικὸν γεωργικὸν πρόγραμμα διαρκούντος τοῦ II παγκοσμίου πολέμου (γνωστὸν ὡς σχέδιον Wahlen) καὶ τέλος τὴν, καθ' ἡμᾶς, πλέον ὠλοκληρωμένην σήμερον μορφήν Δυτικοῦ προγραμματισμοῦ, τὸν Γαλλικὸν Οἰκονομικὸν Προγραμματισμὸν.

1) Ὁ Ἀμερικανικὸς Προγραμματισμὸς τῆς Κοιλᾶδος Τέννεση

Εἰς τὰς ΗΠΑ, ἡ κοιλὰς τοῦ Tennessee ἀπετέλεσε τὴν πρώτην σοβαρὰν προσπάθειαν προγραμματισμένης ἀξιοποιήσεως μιᾶς μεγάλης περιοχῆς τῶν ΗΠΑ.

ἦτοι ἑπτὰ πολιτειῶν : Τέννεση, Κεντούκυ, Βόρειος καὶ Νότιος Καρολίνα, Βιργινία, Γεωργία καὶ Ἀλαβάμα. Ἡ περιοχή αὕτη, οὔσα γεωργική, ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὰς πλημμύρας τοῦ ποταμοῦ Τέννεση ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπακολουθούσας ξηρασίας. Περιέκλειε πλούσια κοιτάσματα ἀνεκμετάλλευτα καὶ τὸ ἔδαφος τῆς ὑψίστατο τὸν νόμον τῆς φθινούσης ἀποδόσεως. Εἰς τὸ χαμηλὸν εἰσόδημα τῶν ὀλίγων κατοίκων τῆς προσετίθετο τὸ γεγονός, ὅτι αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις δὲν ἐδείκνυον ἐνδιαφέρον πρὸς πραγματοποίησιν ἐπενδύσεων καὶ ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐνεργειακοῦ πλοῦτος τῆς περιοχῆς, τὴν ὁποίαν συνεπτῶς θεαώρουν ἔσπερημένην ἀποδοτικότητος.

Ὁ Πρόεδρος Ρουζβελτ, εὐθύς ὡς ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν καταρτίσεως προγράμματος διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς κοιλάδος τοῦ Τέννεση καί, κατ' ἀκολουθίαν, τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τῶν κατοίκων τῆς. Ἡ πρωτοβουλία του συνίστατο εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς ἀποκεντρωμένου διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ, οἰκονομικῶς αὐτονόμου, ἐπιφορτισμένου μετὰ τὴν μελέτην καὶ ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων τῶν ἐνδεικνυομένων διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς περιοχῆς. Ὁ ὀργανισμὸς αὐτός, ἀποκαλούμενος Tennessee Valley Authority ἢ συνοπτικώτερον T.V.A., εἶχεν ὡς σκοπὸν «να προωθήσῃ τὴν γεωργικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοιλάδος».

Τὰ πρὸς τοῦτο *μέσα* ἦσαν τὰ ἑξῆς :

- Νὰ τεθῆ τέρμα εἰς τὰς πλημμύρας,
- Νὰ ἀρδευθοῦν αἱ ἀποξηρανθεῖσαι γαῖαι,
- Νὰ καταστή πλωτὸς ὁ ποταμὸς,
- Νὰ χρησιμοποιηθοῦν αἱ ὑδροηλεκτρικαὶ πηγαὶ ἐνεργείας διὰ τὸν ἐξ-

λεκτρισμὸν τῆς περιοχῆς,

- Νὰ καταπολεμηθῇ ἡ διάβρωσις.

Τεχνικῶς τὰ προβλήματα ταῦτα ἀλληλοσυνεπληροῦντο.

Αἱ πρὸς ἀντιμετώπισιν δυσχέρειαι ἦσαν αἱ ἑξῆς :

- Ἡ ὑφισταμένη γενικὴ ἐχθρότης δι' ἕνα τοιοῦτον πειραματισμὸν,
- Ἡ ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων (κατοίκων τῆς

περιοχῆς).

Τὴν γενικὴν ἐχθρότητα μόνον ἡ προσωπικότης τοῦ Ρουζβελτ, ὡς καὶ ἡ πίστις τῶν ἀνθρώπων εἰς οὓς θὰ ἐνεπιστεῦετο τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, ἠδύνατο νὰ ἐξουδετερώσῃ.

Τὰ πρῶτα κεφάλαια ἐχορηγήθησαν ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν δανείου μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 65 ἑκατομμυρίων δολλαρίων καὶ ἕξ ὧν 65 % διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῆς παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, 20 % δι' ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα καὶ 15 % διὰ τὰ ἔργα τὰ ἀποσκοποῦντα νὰ καταστήσουν τὸν ποταμὸν πλωτόν.

Τὰ ἔργα πρὸς ἀξιοποίησιν τῆς κοιλάδος τοῦ Τέννεση ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἀποδοτικότητος αὐτῶν διὰ τῆς πωλήσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ὅπερ ἡ T.V.A. δύναται νὰ παράσχῃ εἰς οἰοδήποτε σημεῖον εἶναι δυνατὴ ἡ μεταφορὰ του.

Μολοντί τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα τὸ προερχόμενον ἀπὸ τὰ φράγματα αὐτὰ

ἐπωλείτο εἰς τιμὰς κατωτέρας τοῦ τιμολογίου τῶν ἰδιωτικῶν ἐταιριῶν, ἡ Τ.Υ.Α. ἐξισορρόπισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν προϋπολογισμόν της.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀμέσως ἐνδιαφερομένους, ἡ διοίκησις τῆς Τ.Υ.Α. δὲν διέθετε νόμιμον μέσον διὰ νὰ τοὺς ἐπιβάλη τὰς ἀπόψεις της ἢ τὴν παραγωγὴν της. Ἐδει συνεπῶς νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τῆς πειθοῦς.

Τὰ ἔργα ἤρχισαν τὸ 1933 ἐντὸς ἀτμοσφαιράς γενικῆς ἀδιαφορίας, ἣν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατανικήσουν οὔτε οἱ τεχνικοὶ οὔτε ἡ ἐπίσημος προπαγάνδα.

Τεχνικῶς καθίστατο ἀπαραίτητον, ὅπως οἱ γαιοκτήμονες παύσουν λ.χ. νὰ ἐξαντλοῦν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ ἀποκόπτουν ἀσυνειδήτως τὸν δασικὸν πλοῦτον τῆς περιοχῆς. Ἀπὸ ψυχολογικῆς ἐξ ἄλλου ἀπόψεως, ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῆς Τ.Υ.Α. ἀπῆτει τὴν συνεργασίαν βιομηχανῶν καὶ ἀγροτῶν.

Ὡς ἐκ τούτου, κατὰ τὴν διάρκειαν δύο ἐτῶν, οἱ τεχνικοὶ τῆς Τ.Υ.Α., ἀφοῦ προσηρμόσθησαν κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν ψυχολογίαν τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, προσεπιάθησαν νὰ λύσουν οὐχὶ τὰ προβλήματα τὰ ὅποια οὔτοι ἔκριναν θεμελιώδη ἀλλὰ ἐκεῖνα ἄτινα ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν ψυχολογίαν τῶν αὐτοχθόνων πληθυσμῶν καὶ ἄτινα συγχρόνως περιλαμβάνοντο εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ προγράμματος τῆς Τ.Υ.Α. Οὕτω, ἡ Τ.Υ.Α. ἐμερίμνησε διὰ τὴν κατασκευὴν ἀγροτικῶν μηχανῶν ἀφοῦ προηγουμένως συνεβουλεύθη τοὺς ἐνδιαφερομένους ὡς πρὸς τὸ εἶδος, τὸ σχῆμα κλπ. αὐτῶν. Ἡ πρώτη αὕτη πρωτοβουλία ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν σχέσεως ἐμπιστοσύνης καὶ πρακτικοῦ δεσμοῦ μεταξὺ τῆς διοικήσεως καὶ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς.

Τὸ 1935 ἡ Τ.Υ.Α. ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν ἰδρύσεως εἰς ἕκαστον διαμέρισμα «ἐταιρίας διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργίας» διοικουμένης ὑπὸ συμβουλίου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῶν γαιοκτημόνων ἐκεῖνων οἵτινες ἐδέχθησαν τὴν βοήθειαν τῆς Τ.Υ.Α. διὰ τὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὰ κτήματά των συγχρόνων μεθόδων καλλιέργειας. Οἱ γαιοκτήμονες οὔτοι ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καλλιεργοῦν προϊόντα ὀλιγώτερον ἐξαντλητικὰ διὰ τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὰ καλλιεργούμενα μέχρι τότε. Ἐξ ἄλλου, ἐτύγχανον τῶν πρακτικῶν συμβουλῶν τῶν γεωπόνων τῆς Τ.Υ.Α. καὶ ἐλάμβανον δωρεὰν λιπάσματα.

Αἱ εἴκοσι χιλιάδες ἀγροτῶν, οἵτινες ἐδέχθησαν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τὴν «σύμβασιν Τ.Υ.Α.», κατέστησαν ταχέως οἱ καλλίτεροι προπαγανδισταί. Σὺν τῷ χρόνῳ αἱ «ἐταιρίαι» αὐταὶ ἐπληθύνθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ συνεταιρισμοὺς σήμερον εὐημεροῦντας.

Ἀπὸ βιομηχανικῆς ἀπόψεως, ἡ Τ.Υ.Α. δὲν ἀσκεῖ μονοπώλιον, καθόσον ὁ ρόλος της συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν παρὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐκδήλωσιν της. Ἀντιθέτως, ἐνεθάρρυνε τὸν ἀνταγωνισμόν αὐτῆς μετὰ τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις.

Εἰδικῶς προκειμένου περὶ τῆς παροχῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἡ Τ.Υ.Α. εἶχεν ἀποφασίσει τὴν παροχὴν τοῦ ρεύματος εἰς τὸ ἥμισυ τῆς μέχρι τῆς λειτουργίας της ἰσχυροῦσης τιμῆς. Τοῦτο δὲ ἵνα ἐνθαρρύνῃ τὴν κατανάλωσιν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ἣτις πράγματι ἀνῆλθεν εἰς 63% περισσότερον κατὰ συνδρομητὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἡ χαμηλὴ τιμὴ

διαθέσεως τῆς καταναλισκομένης ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἐπετεύχθη χάρις εἰς τὴν μείωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς τῆς.

Ἡ Τ. V. A. ὑπῆρξε μία ἀναμφισβήτητος ἐπιτυχία τοπικοῦ (περιφερειακοῦ) προγραμματισμοῦ Δυτικοῦ τύπου. Μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, τὸ ἀμερικανικὸν Κογκρέσσον ἐπέληφθη ἐνὸς προγράμματος ἀποκαλουμένου τῶν «Ἐπιτὰ Τ. V. A.» ἀποσκοποῦντος τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἰδίων ἀρχῶν καὶ μεθόδων εἰς τὰ μεγάλα παραποτάμια λεκανοπέδια τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

2) Τὸ Ἑλβετικὸν Γεωργικὸν Πρόγραμμα (Πρόγραμμα Wahlen)

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ II παγκοσμίου πολέμου, ἡ Ἑλβετία, εὐρεθεῖσα ἀπομεμονωμένη καὶ περιβαλλομένη ἀπὸ τὰς μεγάλας δυνάμεις τῶν ἐμπολέμων, ἀντιμετώπισε πρόβλημα ἐπιβιώσεώς της. Τοῦτο συνίστατο εἰς τὴν ἐξεύρεσιν μέσων αὐξήσεως τῆς ἰδικῆς της (δηλαδὴ τοῦ ἐδάφους της) γεωργικῆς παραγωγῆς. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀνετέθη εἰς τὸν Δρ. Wahlen (τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φέρει τὸ Ἑλβετικὸν ἀγροτικὸν πρόγραμμα) εὕρισκόμενον τότε ἐπὶ κεφαλῆς τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς Ἑλβετικῆς Ὀμοσπονδίας.

Τὸ πρόβλημα ὅπερ ἀντιμετώπισεν ὁ Δρ. Wahlen ἦτο διττόν :

— Πρόβλημα ποσοτικῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς,

— Πρόγραμμα ποιοτικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς παραγωγῆς.

Ἡ ἐπίλυσις τῶν προβλημάτων αὐτῶν προϋπέθετε τὴν σύνταξιν ἀπογραφῆς, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο ἐν Ἑλβετίᾳ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1936. Ἐντεῦθεν διεπιστώθη ἀνεπάρκεια διὰ τὸν ἄρτον καὶ τὴν ζάχαριν. Ἡ ἀνεπάρκεια ζαχαρέως ἦτο σοβαρά, καθόσον ἡ ἐγχώριος παραγωγή ἐκάλυπτε μόνον τὸ 7% τῆς καταναλώσεως. Διὰ τὸν ἄρτον, ἡ ἐγχώριος παραγωγή ἐκάλυπτε μόνον τὸ 30%. Μία ἄλλη σπάνις ἐξεδηλώθη εἰς τὸν τομέα τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν, τοῦ ὁποίου αἱ ἀνάγκαι ἐκαλύπτοντο μόνον κατὰ 47% ἐκ τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς.

Δεδομένου, ὅτι ἡ καθ' ἐκτάριον παραγομένη ποσότης ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς καλλιέργειας (λ.χ. ἡ καθ' ἐκτάριον παραγομένη ποσότης σιτηρῶν εἶναι μικροτέρα τῆς ἀντιστοίχου ποσότητος γεωμήλων καὶ ὄλων μικρότερον ἢ παραγομένη καθ' ἐκτάριον ζωοτροφή) ἀνέκυψε τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιλογῆς τῶν καλλιεργειῶν. Ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς ἐξεταζόμενον τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιλογῆς τῶν καλλιεργειῶν μᾶς ἔδιδε τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα :

Ἐν ἐκτάριον βοσκῆς (ὅπερ παράγει εἴτε γάλα εἴτε κρέας) διατρέφει τέσσαρα ἄτομα. Ἐν ἐκτάριον σιτοκαλλιέργειας διατρέφει ὀκτῶ ἄτομα καὶ ἐν ἐκτάριον γεωμήλων 16,7. Ἐπίσης ἐν ἐκτάριον, ὅπερ δίδει 1.100 κιλά σίτου, διατρέφει 7 ἄτομα ἐὰν ὁ σίτος μετατραπῆ εἰς ἄρτον. Ἐὰν ὅμως ὁ σίτος δοθῆ εἰς τὰς ὄρνιθας ὡς τροφή καὶ οὕτω μετατραπῆ εἰς αὐγά, τὰ οὕτω παραγόμενα αὐγά μόνις ἐπαρκοῦν διὰ τὴν συντήρησιν ἐνὸς ἀτόμου.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν προκύπτει, ὅτι ἡ φυτικὴ διατροφή εἶναι ὀλιγώτερον δαπανηρὰ τῆς ζωικῆς καὶ συνεπῶς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως καὶ διὰ μίαν χώραν διαθέτουσαν μεγάλην πυκνότητα πληθυσμοῦ, ὡς ἡ Ἑλβετία, καὶ μικρὰν χωρικήν ἔκτασιν, ἡ ἐξοικονόμησις τῆς γῆς

έπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς ζωϊκῆς διατροφῆς διὰ τῆς φυτικῆς (δηλαδή τῆς κτηνοτροφίας διὰ τῆς γεωργίας).

Τοῦτο ὅμως ἐσήμαινεν ἀληθῆ ἐπανάστασιν διὰ τὴν ἑλβετικὴν οἰκονομίαν, καθ' ὅσον ἀνέκαθεν ἡ παραγωγή τῆς Ἑλβετίας ἦτο προσανατολισμένη πρὸς τὴν κτηνοτροφίαν (γάλα καὶ κρέας) καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν καθαρῶς γεωργικὴν παραγωγήν. Αἱ δυσχέρειαι τῆς μετατροπῆς εἶχον τὴν αἰτίαν τῶν εἰς τὸν μηχανικὸν ἐξοπλισμὸν τῆς γεωργίας (ἡ μηχανὴ ἥτις χρησιμεύει διὰ τὴν συγκομιδὴν τοῦ σίτου δὲν εἶναι ἡ ἴδια μὲ ἐκείνην ἥτις χρησιμεύει διὰ τὴν συγκομιδὴν γεωμήλων), εἰς τὴν διαφορὰν τῶν λιπασμάτων, τῆς σπορᾶς καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἀπασχολουμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ (ἐν ἑκτάριον καλλιέργειας ζωοτροφῶν ἀπαιτεῖ μόνον εἴκοσι πέντε ἡμέρας ἐργασίας κατ' ἔτος, ἐν ἑκτάριον σιτοκαλλιέργειας πεντήκοντα καὶ ἐν ἑκτάριον καλλιέργειας γεωμήλων ἀπαιτεῖ ἑκατὸν ἡμέρας). Συνεπῶς, ἡ μετατροπὴ τῶν καλλιέργειῶν εἰς τὴν γεωργίαν τῆς Ἑλβετίας συνεπήγετο σημαντικὴν αὐξήσιν τοῦ εἰς αὐτὴν ἀπασχολουμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, δυσχέρεια ἥτις καθίστατο μεγαλυτέρα λόγῳ τῆς δημογραφικῆς σταθερότητος τῆς Ἑλβετίας ἀφ' ἐνὸς καὶ τοῦ σημαντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπηρετούντων, λόγῳ τοῦ πολέμου, εἰς τὸ στράτευμα ἀφ' ἑτέρου.

Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Δρ. Wahlen ἐστηρίζοντο εἰς τὰς ἐξῆς ἐκτιμήσεις :

Τὸ κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου βιοτικὸν ἐπίπεδον τῶν Ἑλβετῶν ἦτο ἐξαιρετικὰ ὑψηλὸν (ἐν τῶν ὑψηλοτέρων εἰς τὸν κόσμον), εἰς τρόπον, ὥστε μία μείωσις τῆς καταναλώσεως εἰς εἶδη διατροφῆς δὲν ἐπρόκειτο νὰ θέσῃ ἐν κινδύνῳ τὴν ὑγείαν τοῦ Ἑλβετικοῦ λαοῦ. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐκτίμησις τῆς στρεμματικῆς ἀποδόσεως ἦτο λίαν συντηρητικὴ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἐνδεχομένου κακῆς ἐσοδείας δι' ἐν ἡ πλείονα ἔτη.

Αἱ προβλέψεις τοῦ προγράμματος Wahlen. Διὰ τὸν σίτον ὁ Δρ. Wahlen προέβλεψεν ἡμερησίαν μερίδα 250 γραμ. ἄρτου. Ἡ μερὶς αὕτη θὰ ἐπιτυγχάνετο ἀφ' ἐνὸς διὰ τῆς ἐξοικονομήσεως τῶν σιτηρῶν (τοῦ ἀλεύρου ἀναμιγνυομένου κατὰ ποσοστὸν 10% μὲ γεώμηλα) καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ἐπекτάσεως τῆς καλλιέργειας (ἰδίως τῆς καλλιέργειας σικάλεως, ἥτις εὐδοκιμεῖ καλλίτερον εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς ἐξ ὧν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτελεῖται ἡ Ἑλβετία), εἰς τρόπον ὥστε ἡ καλλιέργουμένη ἔκτασις νὰ φθάσῃ τὰ 211.000 ἑκταρ. γῆς, ἀναγκαῖα διὰ τὴν παραγωγήν τῆς προγραμματισθείσης ἡμερησίας μερίδος τῶν 250 γραμ. ἄρτου. Εἰς τὴν καλλιεργήσιμον αὐτὴν ἔκτασιν προσετίθεντο 36.000 ἑκταρ. ἀναγκαῖα διὰ τὴν παρασκευὴν ζυμαρικῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ συνολικὴ καλλιεργήσιμος ἔκτασις θὰ ἀνήρχετο εἰς 247.000 ἑκτάρια.

Διὰ τὴν ζαχάριν, τὸ ἔλλειμμα ἦτο πολὺ μεγαλύτερον, δεδομένου ὅτι ἡ ἐγγωρῖα παραγωγή ζαχάρεως ἐκάλυπτε μόνον τὸ 7⁰/₁₀ τῶν ἀναγκῶν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὁ Δρ. Wahlen προέβλεψε σοβαρὰν μείωσιν τῆς καταναλώσεως, ἦτοι κατὰ 50 %, τοῦθ' ὅπερ ἀντεστοίχει εἰς 750 γραμμ. ζαχάρεως μηνιαίως κατ' ἄτομον. Προέβλεψεν ὅμως ἐπὶ πλέον τῆς ποσότητος ταύτης 5 γραμ. κατ' ἄτομον ἐτησίως διὰ τὰ γλυκίσματα. Ἐκ παραλλήλου ὁ Δρ. Wahlen προέβλεψε μείωσιν τῆς ζαχάρεως κατὰ τὴν ποσότητα τὴν χορηγουμένην εἰς τὰ ἐργαστᾶσια σοκολατοποιίας ὡς καὶ τὴν ποσότητα τὴν χορηγου-

μένην εις τούς μελισσοκόμους (πρὸς συντήρησιν τῶν μελισσῶν). Ἐξ ἄλλου ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν ζαχάρους διὰ τὴν παρασκευὴν ἡδυπότων, ἥτοι ζαχαρούχων οἴνων, λικέρ κλπ. Παρὰ τὰς μειώσεις αὐτάς, ἡ καλλιεργουμένη ἔκτασις τεύτλων, ἀνερχομένη εις 3.000 ἔκτ. ἔπρεπε νὰ αὐξηθῇ κατὰ ἕξ φορές, ἥτοι νὰ φθάσῃ τὰ 18.000 ἔκτ. καὶ ἐκ παραλλήλου νὰ κατασκευασθῇ καὶ δεύτερον ἔργοστάσιον ζαχάρους.

Διὰ τὰ λαχανικά, ἡ προγραμματισθεῖσα αὐξησης τῆς καλλιεργουμένης ἔκτάσεως γῆς ἦτο σχετικῶς μικρά, ἥτοι ἀπὸ 12.000 ἔκτ. θὰ ηὔξανετο εἰς 15.000 ἔκτ. Εἰς τὴν ἔκτασιν αὐτὴν προσετέθησαν 3.000 ἔκτ. καλλιεργείας φασιόλων καὶ 2.400 ἔκτ. καλλιεργείας μπιζελίων.

Εἰς τούς γεωργούς ἐδόθησαν ὁδηγία, ὅπως, πρὸς ἐξοικονόμησιν καλλιεργουμένης ἔκτάσεως, καλλιεργοῦν φασιόλους ἢ μπιζέλια εἰς τούς ἀμπελώνας τῶν ἢ τούς ἀγρούς τῶν ἐντὸς τῶν καλλιεργουμένων περιθωρίων, δεδομένου ὅτι εἶναι δυνατὴ, ἄνευ βλάβης τινος, ἡ καλλιέργεια τῶν λαχανικῶν αὐτῶν χωρὶς νὰ παραβλάπτεται ἡ ὑφισταμένη καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου ἢ τοῦ ἀραβοσίτου.

Διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, ὁ Δρ. Wahlen προέβλεψε μείωσιν 20%, ὡς ἑξῆς:

— Διὰ τὰς ἀγελάδας ὁ ὑφιστάμενος ἀριθμὸς 910.000 κεφαλῶν θὰ ἐμειοῦτο εἰς 700.000.

— Διὰ τὰ λοιπὰ βοοειδῆ, ὁ ἀριθμὸς τῶν 785.000 κεφαλῶν θὰ κατῆρχετο εἰς 553.000.

— Διὰ τούς χοίρους, ἀπὸ 960.000 κεφαλὰς εἰς 543.000.

Ἀντιστρόφως ἔδει νὰ αὐξηθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑξῆς:

— Τῶν ἵππων ἀπὸ 139.500 εἰς 168.000.

Τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων, ἀπὸ 486.000 εἰς 600.000.

Ἡ αὐξησης αὐτῆ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἵππων ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ προγραμματισθεῖσα μετατροπὴ τῆς καλλιεργείας ζωοτροφῶν εἰς καλλιέργειαν σίτου καὶ ἰδίᾳ γεωμήλων ἀπῆτει περισσοτέρας ἐργασίμου ἡμέρας καὶ συνεπῶς περισσοτέραν κινητήριον δύναμιν ἣτις θὰ παρείχετο ὑπὸ τῶν ἵππων.

Διὰ τὰς αἰγας ὁ Δρ. Wahlen ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ αὐξησης τοῦ ἀριθμοῦ ὠφέιλετο εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὴ κάμνει τὴν καλλιτέραν χρῆσιν ζωοτροφῆς, δεδομένου ὅτι παράγει, κατὰ μονάδα καταναλισκομένης ζωοτροφῆς, μείζονα ποσότητα γάλακτος, ἀκόμη καὶ τῆς ἀγελάδος.

Διὰ τὰ πρόβατα, ἡ αὐξησης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὠφέιλετο εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ταῦτα διατρέφονται εὐχερῶς μὲ τὰ ὑποπροϊόντα τῶν σιτηρῶν (τῶν ὀπιοῶν, βάσει τοῦ προγράμματος, θὰ ηὔξανε ἡ παραγωγή), εἰς τρόπον ὥστε τὸ χόρτον τὸ προερχόμενον ἐκ τῶν σιτηρῶν θὰ ἐπῆρκει διὰ τὴν συντήρησιν τῶν καὶ συνεπῶς διὰ τὴν αὐξησης τῆς παραγωγῆς τοῦ κρέατος.

Διὰ τὰ πουλερικά, προεβλέφθη ἡ, κατὰ τὸ δυνατόν, μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν, λόγω τῆς μεγάλης σπατάλης εἰς τὴν κατανάλωσιν σπόρων τῶν ὀπιοῶν κάμνουν.

Διὰ τὸ γάλα, προεβλέφθη μείωσις τῆς παραγωγῆς, λόγω ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀντιστοίχου μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγελάδων καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς κατὰ κεφαλὴν (ἀγελάδα) μειώσεως τῆς ἀποδόσεως.

Ἡ τελευταία αὕτη μείωσις ὠφείλετο εἰς τὴν, λόγῳ τοῦ πολέμου, μείωσιν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων ζωοτροφῶν.

Διὰ τὸ βούτυρον, ἡ αὐξησις τῆς παραγωγῆς του ἐπετεύχθη διὰ μίαν μικρὰς (2%) ἀποβουτυροποίησεως τοῦ διατιθεμένου εἰς τὴν κατανάλωσιν γάλακτος. Ἡ ἀποβουτυροποίησις τοῦ γάλακτος κατὰ τὸ μικρὸν αὐτὸ ποσοστὸν ἀφεῶρα ἐπίσης τὸ γάλα τὸ χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν τυροκομείων ὡς καὶ τὸ χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν διατροφήν μόσχων.

Οὕτω, ὁ Δρ. Wahlen προέβλεψε, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ γεωργικοῦ του προγράμματος, ὅλας τὰς δυνατὰς λεπτομερείας καλῆς ἐφαρμογῆς του.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ Δρ. Wahlen ἐκτίθενται εἰς τὸν κατωτέρω συγκριτικὸν πίνακα (εἰς ἐκτάρια):

	1939	1943	1945
Σιτηρὰ διὰ τὴν παρασκευὴν ἄρτου	116.000	152.000	141.000
Σιτηρὰ ζωοτροφῆς	21.000	65.000	76.000
Γεώμηλα (ἀνευ τῶν μικροκαλλιεργητῶν)	47.000	83.000	84.000
Ζαχαρότευτλα	3.200	4.800	5.500
Καπνοκαλλιέργεια	770	940	1.270
Λαχανικὰ	9.300	17.000	18.000

Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος, τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ Δρ. Wahlen ἦσαν λίαν ἱκανοποιητικά, δεδομένου ὅτι ἡ καλλιέργεια ζωοτροφῶν ἐτριπλασιάσθη καὶ ἡ καλλιεργουμένη ἕκτασις γεωμῆλων σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη.

Ἡ αὐξησις τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως ζαχαροτεύτλων παρημποδίσθη ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν καθίστατο δυνατὴ ἢ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγῆ φωσφορούχων λιπασμάτων (τῶν ὁποίων ἔχει μεγάλην ἀνάγκην τὸ εἶδος τοῦτο διὰ τὴν εὐδοκιμήσιν) καὶ δὲν κατέστη ὁμοίως δυνατὴ ἢ κατασκευὴ τοῦ προγραμματισθέντος δευτέρου ἐργοστασίου παραγωγῆς ζαχάρους.

Προκειμένου περὶ τῆς κτηνοτροφίας, τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα προκύπτουν ἐκ τοῦ κατωτέρω πίνακος:

	Ἀπρίλιος 1939	Νοέμβριος 1943	Νοέμβριος 1945
Βοοειδῆ	1.711.000	1.457.000	1.418.000
Ἄγελάδες	926.000	830.000	800.000
Ἴπποι	140.000	145.000	149.000
Χοῖροι	880.000	707.000	763.000
Αἴγες	—	—	205.000
Πρόβατα	—	—	192.000
Πουλερικά	—	5.300.000	4.500.000

Διὰ τὴν παραγωγὴν γάλακτος, τὰ ἀποτελέσματα ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Ἔτη	Συνολικὴ παραγωγή (εἰς ἑκατολ)τρα)	Παραγωγή κατὰ μονάδα (εἰς κιλά)
1939	28.400.000	2.840
1943	22.100.000	2.620
1945	21.200.000	2.660

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος προκύπτει, ὅτι ἡ συνολικὴ παραγωγή γάλακτος ἐμειώθη κατὰ 25% ἰσχύοντος ἄφ' ἑνὸς τῆς μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγελάδων καὶ ἄφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς κατὰ μονάδα μειώσεως τῆς ἀποδόσεως ἐκάστου ζώου. Ἡ τελευταία αὕτη μείωσις ὀφείλεται εἰς τὴν μείωσιν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων ζωοτροφῶν.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ Δρ. Wahlen κατέστη δυνατὴ χάρις εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ὠρισμένων μέσων. Ἐξ αὐτῶν, τὰ σοβαρώτερα ἦσαν τὰ ἑξῆς: Ἡ Ἑλβετία διέθετεν, ἤδη ἀπὸ τῆς προπολεμικῆς περιόδου, ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀπεικονίζοντα τὴν κατάστασιν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας λόγῳ τῆς ἀπογραφῆς ἧτις ἐγένετο. Ἡ ἐνημέρωσις αὕτη ἦτο ἀρκετὰ ἀκριβής, καθόσον περιελάμβανε λεπτομερῆ στοιχεῖα χορηγηθέντα παρ' ἐκάστης ἐλβετικῆς κοινότητος: ὑφισταμένην παραγωγὴν, δυνατότητας μελλοντικῆς παραγωγῆς, τοπογραφικὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐδάφους ἐκάστης κοινότητος περιλαμβάνουσαν ἀνάλυσιν τοῦ ἐδάφους τῆς, πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα αὐτοῦ, ἐπιφάνειαν καὶ κλιματολογικὰς συνθήκας, ὡς καὶ τὰς δυνατότητας αὐξήσεως τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως ἐκάστης κοινότητος. Ἄλλα μέσα αὐτὰ ἐχρησιμοποιήθησαν ἦσαν ἡ ἀποξηράνσις γαιῶν καὶ ἡ ἄρδευσις. Ἡ ἔλλειψις ἐργατικῶν χειρῶν, διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν νέων ἐκτάσεων, ἀντιμετωπίσθη διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς γεωργικῆς ἐργασίας, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ἑθελοντῶν εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας (ἰδίᾳ γυναικῶν) καὶ τέλος διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἀγροτικῶν ἡμερομισθίων.

3. Ὁ Γαλλικὸς Οἰκονομικὸς Προγραμματισμὸς

Οὗτος θεωρεῖται σήμερον ὡς ἡ πλέον ἀντιπροσωπευτικὴ μορφή προγραμματισμοῦ Δυτικοῦ τύπου τόσο ἰσχύοντος τοῦ καθολικοῦ χαρακτῆρος τοῦ (περιλαμβάνει ὅλους σχεδὸν τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας εἰς τὴν Μητροπολιτικὴν Γαλλίαν ὡς καὶ εἰς τὰς χώρας τῆς Γαλλικῆς Ἑνώσεως) ὅσον καὶ ἰσχύοντος τῆς σχετικῶς ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐφαρμογῆς του καὶ συνεπῶς μεγαλύτερας πείρας.

Μολοντί αἱ προσπάθειαι προγραμματισμοῦ τῆς Γαλλικῆς οἰκονομίας σημειοῦνται ἐνωρίτερον, ὁ Γαλλικὸς Οἰκονομικὸς Προγραμματισμὸς ὑπὸ τὴν σημερινὴν του μορφήν καθιεροῦται διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1946, τροποποιηθέντος διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 19 Μαΐου 1953. Διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 3-1-1946 συσταται ἡ βασικὴ ὑπηρεσία ἡ κατευθύνουσα τῶν προγραμματισμῶν τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας: ἡ Ἑπιτροπὴ Προγραμματισμοῦ (Commissariat Général au Plan), ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ὁ Γενικός Ἐπίτροπος τοῦ Προγράμματος (Commissaire Général au Plan).

Ἡ Ἑπιτροπὴ Προγραμματισμοῦ εἶναι σχετικῶς ὀλιγόριθμος εἰς προσωπικόν. Ἀποτελεῖται ἐξ ὀγδοήκοντα ὀκτῶ προσώπων ἐν συνόλῳ, εἰς τὸν ἀριθμὸν δὲ αὐτὸν περιλαμβάνονται ὁ Γενικός Ἐπίτροπος μετὰ τοῦ ἀναπληρωτοῦ του, εἴκοσι ἐξ εἰσηγηταί (chargés de mission) τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς Ἑπιτροπῆς καὶ τέλος αἱ δακτυλογράφοι, γραμματεῖς καὶ τὸ ὑπηρετικόν προσωπικόν (ὁδηγοὶ αὐτοκινήτων, κλητῆρες κλπ.).

Τὸν πυρῆνα τῆς Γαλλικῆς Ὑπηρεσίας Προγραμματισμοῦ ἀποτελοῦν οἱ 26 αὐτοὶ εἰσηγηταί, οἵτινες, σχετικῶς νέοι (μέση ἡλικία 37 ἐτῶν), προπαρασκευάζουν τὰ θέματα ὧν ἐπιλαμβάνονται αἱ ἐπιτροπαί. Οἱ εἰσηγηταί εἶναι κατανεμημένοι εἰς τὰ διάφορα τμήματα (Sections) τῆς Ὑπηρεσίας Προγραμματισμοῦ, ἑκάστου τμήματος ἀντιστοιχοῦντος εἰς ὄρισμένον τομέα τῆς οἰκονομίας καὶ δι' ὃν ἀρμοδία εἶναι ἡ ἀντίστοιχος ἐπιτροπή ἢ φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ τομέως τούτου: γεωργία, βιομηχανία μεταποιήσεως, χημικαὶ βιομηχανίαι, κατασκευὴ ἔργων, βιοτεχνία, ἐμπόριον, ὑγειονομικὸς ἐξοπλισμὸς, ἐκπαίδευσις, ἐνέργεια, μὴ σιδηροῦχα μέταλλα, σιδηρουργία ἀλιεία, τουρισμὸς, μεταφοραὶ καὶ Τ.Τ.Τ. κ.ο.κ. Αἱ ἐπιτροπαί αἱ ἐπιλαμβανόμεναι τῶν θεμάτων αὐτῶν καλοῦνται κ ἄ θ ε τ ο ι, καθόσον εἶναι καθ' ὕλην ἀρμόδιαι διὰ τὰ θέματα τοῦ τομέως τούτου. Πλὴν τῶν ὥς ἄνω (καθέτων) ἐπιτροπῶν, ὑπάρχουν καὶ δύο ὀ ρ ι ζ ὄ ν τ ι α ι ἐπιτροπαί: ἡ ἐπιτροπή χρηματοδοτήσεως καὶ ἡ ἐπιτροπή ἀ π α σ χ ο λ ῆ σ ε ω ς (ἐργασίας).

Αἱ δύο τελευταῖαι ἐπιτροπαί καλοῦνται ὀ ρ ι ζ ὄ ν τ ι α ι, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ ἀρμοδιότης των ἐπεκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν τομέων τῆς οἰκονομίας ἐφ' ὅσον ὅμως πρόκειται περὶ ζητήματος τῆς ἀρμοδιότητός των, δηλαδὴ χρηματοδοτήσεως ἢ ἀπασχολήσεως (ἐργασίας).

Εἰς τὰς ἐπιτροπὰς μετέχουν ἐν συνόλῳ πλεόν τῶν ἑξακοσίων προσώπων (διὰ τὴν ἀκρίβειαν 615) ποικίλης προελεύσεως: κρατικοὶ λειτουργοί, τεχνικοὶ ἐμπειρογνώμονες, διευθυνταὶ ἐπιχειρήσεων, συνδικαλισταί, τραπεζικοί, ἀνώτατοι δικαστικοὶ (Συμβούλιον Ἐπικρατείας, Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον) καὶ ἐκπαιδευτικοὶ (καθηγηταὶ Πανεπιστημίων), βιοτέχναι, ἐμπορευόμενοι κλπ.

Αἱ ἐπιτροπαί ἐπιφορτισμέναι μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν προτάσεων τῶν ἀφορωσῶν συγκεκριμένων τομέα, δι' ὃν εἶναι καθ' ὕλην ἀρμόδιαι, προτάσεων αἵτινες μετὰ τὴν ἐπεξεργασίαν των θέλουσιν ὑποβληθῆ εἰς τὸν Γενικὸν Ἐπίτροπον ἐπὶ τοῦ Προγράμματος διὰ τὴν σύνθεσίν των, ἀποτελοῦν ἀληθῆ πρωτοτυπίαν διὰ τὴν Γαλλικὴν διοικητικὴν ὀργάνωσιν. Ἡ τριμερὴς σύνθεσις των (κρατικοὶ λειτουργοί, ἐπιχειρηματῆαι, μισθωτοί) ἐπιτρέπει τὴν καρποφόρον διασταύρωσιν διαφόρων ἀπόψεων σχετικῶς μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ἑνὸς συγκεκριμένου τομέως τῆς οἰκονομίας καὶ δι' ἐντὸς τῶν κόλπων μιᾶς διοικητικῆς ὑπηρεσίας (Ὑπηρεσίας Προγραμματισμοῦ).

Ἐκάστη ἐπιτροπή περιλαμβάνει πλείονας ομάδας ἐργασίας, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἐξετάζει μίαν ἄποψιν τοῦ προβλήματος τοῦ ἐνδιαφέροντος ἑνα τομέα τῆς οἰκονομίας. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ, προϊόντος τοῦ χρόνου, αὔξισις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ομάδων ἐργασίας, αἵτινες, διὰ τὴν μεταποίησιν ἦσαν κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ πρώτου προγράμματος 18 εἰς ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ τρίτου προγράμματος ἠϋξήθησαν εἰς 64! Διὰ τὴν γεωργίαν λ.χ. ὑφίστανται δώδεκα ομάδες ἐργασίας, ἑκάστη τῶν ὁποίων εἶναι ἀρμόδια διὰ διάφορα θέματα ἐνδιαφέροντα τὸν τομέα τῆς γεωργίας: Τὴν ἀγροτικὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν μηχανικὴν καλλιέργειαν, τὰς ἐξαγωγὰς ἀγροτικῶν προϊόντων, τὰ δημογραφικὰ προβλήματα τῆς γεωργίας κ.ο.κ.

Κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ τρίτου προγράμματος, συνειργάσθησαν, εἶτε

εις τὰς ἐπιτροπὰς εἴτε εἰς τὰς ὁμάδας ἐργασίας, ἐν συνόλῳ περὶ τὰς τέσσαρας χιλιάδας πρόσωπα διαφόρων εἰδικότητων καὶ ἐπιστημονικῆς, τεχνικῆς ἢ διοικητικῆς καταρτίσεως.

Τὰ πορίσματα τῶν ἐπιτροπῶν συντονίζονται, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μετὰ τῶν ἀντιθέσεως, διὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελέσουν ἐν ὀργανικὸν σύνολον.

Ὁ ρόλος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου συνίσταται εἰς τὸν συντονισμόν τῆς γαλλικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς μακροχρονίως.

Κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον, αἱ διοικητικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ τὰ ἀρμόδια ὑπουργεῖα παρέχουν τὴν συνδρομὴν τῶν εἰς τὸν Γενικὸν Ἐπίτροπον. Ἐν τούτοις, ἡ σχέσηις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου πρὸς τὰς λοιπὰς Γαλλικὰς Ὑπηρεσίας δὲν εἶναι σχέσις ἡξυμένης ἐξουσίας, σχέσις ἰσχύος, ἀλλὰ συνεργασίας καὶ ὁμοιβαίας καλῆς θελήσεως. Εἰς περίπτωσιν διαφωνίας, αὕτη δὲν δύναται νὰ λυθῇ ἀπὸ θέσιν ἰσχύος.

Ἡ τεχνικὴ ἐπεξεργασία τοῦ προγράμματος διήλθεν ἀπὸ διάφορα στάδια κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τριῶν γαλλικῶν προγραμμάτων (1947—1953, 1954—1957 καὶ 1958—1961) καθόσον κάθε οἰκονομικὸν πρόγραμμα στηρίζεται, ὡς ἐλέχθη, ἐπὶ ὠρισμένων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν δεδομένων, εἶναι δὲ εὐλόγον, προϊόντος τοῦ χρόνου, νὰ μεταβάλλωνται οἱ σκοποὶ τῆς μακροχρονίου οἰκονομικῆς πολιτικῆς, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίτευξις ἐπιδιώκεται διὰ τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος. Οὕτω, ἐνῶ τὸ *πρῶτον οἰκονομικὸν πρόγραμμα τῆς Γαλλίας* (τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ II παγκοσμίου πολέμου) ἐπέδωκε τὴν ἱκανοποίησιν βασικῶν ἀναγκῶν τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας (εἰς εἶδη λαϊκῆς καταναλώσεως, ὡς εἶναι τὰ τρόφιμα, ἐπίσης δὲ τὸν ἐφοδιασμόν τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας μὲ τὰς ἀναγκαίας πρώτας ὕλας καὶ κυρίως μὲ χάλυβα καὶ ἄνθρακα, εἰς ἔργα ὑποδομῆς καὶ μεταφορικῆς καὶ συγκοινωνιακῆς εὐκολίας: σιδηροδρομικῶν καὶ ὁδικῶν δίκτυον, λιμένας, ἐμπορικὸν στόλον κλπ.) τὸ *δεύτερον οἰκονομικὸν πρόγραμμα τῆς Γαλλίας (1954—1957)* ἐστράφη περισσότερον πρὸς τὰ καθαρῶς οἰκονομικὰ προβλήματα τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας, δηλαδὴ τὴν διάθεσιν τῶν παραγομένων ποσοτήτων, τὴν μείωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος (ἰδίως διὰ τῆς βελτιώσεως τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ), τὴν ἐνοποίησην τῆς περιοχῆς (ζώνης) τοῦ γαλλικοῦ φράγκου καὶ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Γαλλικῆς Ἐνώσεως, τὴν ἀγροτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐκλαϊκεύσεως τῶν νέων μεθόδων καλλιεργείας καὶ ἀναδιάρθρωσεως τῶν καλλιεργειῶν καὶ, τέλος, τὴν ἱκανοποίησιν τῶν λεγομένων κοινωνικῶν ἀναγκῶν: οἰκισμόν, ὑγείαν, ἐκπαιδεύσιν.

Τὸ *τρίτον γαλλικὸν οἰκονομικὸν πρόγραμμα (1958—1961)* ἐμφανίζει καλλιτέραν τεχνικὴν ἐπεξεργασίαν, καθόσον γίνεται καλλιτέρα χρῆσις τῶν στατιστικῶν στοιχείων, μεγαλυτέρα εἰδίκευσις τῶν ἐπιτροπῶν καὶ ὁμᾶδων ἐργασίας (διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν) ὡς καὶ ἐπέκτασις τοῦ προγράμματος καὶ ἐπὶ ἄλλων τομέων τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας (βιοτεχνία, ἐμπόριον). Ἐξ ἄλλου, τὸ τρίτον γαλλικὸν πρόγραμμα ἀφιερώνει εἰδικὸν κεφάλαιον διὰ τὰς

κοινωνικὰς ἐπενδύσεις ὡς καὶ ἐπὶ μέρους προγράμματα δι' ἐκάστην περιοχὴν τῆς Γαλλίας (προγράμματα περιφερειακῆς ἀναπτύξεως).

Τὰ γαλλικὰ οἰκονομικὰ προγράμματα ἀπεικονίζουν τὰ διάφορα μεγέθη τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας, τῶν ὁποίων ἡ σύνθεσις προϋποθέτει τὴν μακροχρόνιον ἐξέλιξιν καὶ τὴν προοπτικὴν τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ.

Τὰ προγράμματα ταῦτα δὲν περιλαμβάνουν μόνον ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς, ὧν ἐπιδιώκεται διὰ τοῦ προγράμματος ἡ ἐπίτευξις, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς προβλέψεις, ὡς λ.χ. προκειμένου περὶ τῆς παραγωγῆς αὐτοκινήτων ἢ συσκευῶν τηλεοράσεως.

Ἐξ ἄλλου, ἡ διάκρισις μεταξὺ σκοπῶν καὶ ἀπλῶν προβλέψεων ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἡ πραγματοποίησις τῶν πρώτων δέον νὰ ἐπιδιωχθῇ παντὶ σθένει, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ σοβαρωτάτων ἐπιδιώξεων τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος (ὡς εἶναι λ.χ. ἡ παραγωγὴ χάλυβος, ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας κλπ.), ἐνῶ αἱ προβλέψεις ἀναφέρονται εἰς τομεῖς ἢ κλάδους τῆς οἰκονομίας, αἱ διακυμάνσεις τῶν ὁποίων δὲν ἀσκοῦν ἐπὶ τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας τὴν ἰδίαν ἐπίδρασιν.

Τὰ μέσα καταναγκασμοῦ ἄτινα διαθέτει εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ δημοσία ἀρχὴ διὰ τὴν συμμόρφωσιν τῶν ιδιωτῶν ἐπιχειρηματιῶν πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς ὄρους τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος εἶναι τὰ κάτωθι :

— Προκειμένου περὶ ἐκτελέσεως ἔργου, ἡ εὐχέρεια μὴ χορηγήσεως ὑπὸ τῆς δημοσίας ἀρχῆς τῆς σχετικῆς ἀδείας.

— Εἰς περίπτωσιν μὴ συμμορφώσεως τῆς ιδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς ἐντολὴν τῆς ἀρχῆς ὅπως παράγῃ ὠρισμένην ποσότητα ἢ ποιότητα ἀγαθῶν, ἡ δυνατότης ἐπιτάξεως αὐτῆς.

— Προκειμένου περὶ χορηγήσεως παρὰ τῆς δημοσίας ἀρχῆς ὑλικοῦ ἢ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ὑφίσταται ἡ δυνατότης μὴ χορηγήσεως αὐτῶν ἐὰν ἐκ τοῦ γενομένου παρὰ τῆς ἀρχῆς ἐλέγχου τοῦ προγράμματος τῆς ιδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως διαπιστοῦται ἡ μὴ συμμόρφωσις αὐτῆς πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς ὄρους τοῦ μακροχρονίου οἰκονομικοῦ προγράμματος τῆς Γαλλίας.

— Τὸ ἀποτελεσματικώτερον ὁμως σήμερον μέσον συμμορφώσεως τῶν ιδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἀποτελεῖ ἡ χρηματοδότησις τῶν ιδιωτικῶν ἐπενδύσεων διὰ κεφαλαίων τοῦ *Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς καὶ Κοινωνικῆς Ἀναπτύξεως* (Fonds de développement économique et social). Εἰς τὸν Ὄργανισμὸν αὐτὸν συνεχωνεύθησαν πέντε ταμεῖα ἢ ὄργανισμοί, εἰς τρόπον ὥστε οὗτος σήμερον ἀποτελεῖ τὴν σοβαρωτέραν πηγὴν χρηματοδοτήσεως τῶν ἐπενδύσεων. Ὁ Ὄργανισμὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ ἐκ δέκα εἰδικευμένων ἐπιτροπῶν.

Ὁ Ὄργανισμὸς *Οἰκονομικῆς καὶ Κοινωνικῆς Ἀναπτύξεως* καταρτίζει καθ' ἕκαστον ἔτος πρόγραμμα ἐπενδύσεων μὲ λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῶν διαφορῶν τρόπων χρηματοδοτήσεως ἐκάστης.

— Τὸ σοβαρώτερον ὁμως μέσον καταναγκασμοῦ διὰ τὴν συμμόρφωσιν τῶν διαφορῶν ιδιωτικῶν φορέων τῆς οἰκονομίας πρὸς τοὺς ὄρους καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ προγράμματος εἶναι *ἔμμεσον καὶ οὐχὶ ἄμεσον* καὶ ἀποτελεῖ μεγαλοφυᾶ ἐπι-

νόησιν τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος. Συνίσταται δηλονότι εἰς τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς ἐπιτροπὰς, τὰς ἐπεξεργαζομένας τὸ πρόγραμμα, ὄλων ἐκείνων τῶν φορέων τῆς οἰκονομίας ἐξ ὧν, λόγῳ τῆς θέσεώς των καὶ τοῦ ρόλου ὃν διαδραματίζουσι εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν, ἐξαρτᾶται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος (λ.χ. ἐπιχειρηματίαι, συνδικαλισταὶ γεωργικῶν ἐνώσεων κλπ.).

Εἰς τὴν Γαλίαν, ἡ κατὰ τὴν ἐτήσιαν συζήτησιν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ δυνατότης διακοπῆς τῆς χρηματοδοτήσεως ἐνὸς ἔργου (ἐπενδύσεως) ἀντιμετωπίζεται διὰ τοῦ συστήματος τῶν «νόμων ἀφορῶντων τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος» (Lois—Programmes).

Τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Νόμου τῆς 27 Μαρτίου 1956 προβλέπει δι' ὠρισμένους τομεῖς τοῦ προγράμματος (οἰκισμὸν, ἠλεκτρικὸν ἐξοπλισμὸν, Τ.Τ.Τ., ἠλεκτρισμὸν τῶν σιδηροδρόμων, γεωργικὰς καὶ μεταλλευτικὰς ἐρεῦνας κλπ.) τὴν ψήφισιν νόμων δι' ὧν αἱ ἅπασι ἐγκρινόμεναι πιστώσεις καλύπτουν τὴν χρονικὴν περιόδον τοῦ ἔργου (ἐπενδύσεως) καί, κατ' ἀκολουθίαν, διαφεύγουν τὸν ἐτήσιον ἔλεγχον τοῦ προϋπομοῦ καὶ τὸν ἐντεῦθεν κίνδυνον διακοπῆς τοῦ ἔργου. Τέλος, ἡ σήμερον κρατοῦσα ἐν Γαλίᾳ διοικητικὴ καὶ κοινοβουλευτικὴ διαδικασία ἀναφορικῶς μὲ τὴν κατάρτισιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Ἐν διάταγμα ὀρίζει τὴν κατάρτισιν τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος ἢν καὶ ἀναθέτει εἰς τὸν Γενικὸν Ἐπίτροπον ἐπὶ τοῦ προγράμματος. Οὗτος (οὐσιαστικῶς ἢ Ὑπηρεσία Προγραμματισμοῦ) προβαίνει εἰς προκαταρκτικὰς μελέτας καὶ ἐρεῦνας σχετικῶς μὲ τὴν πρόβλεψιν μακροχρονίου καὶ μεσοχρονίου ἐξελίξεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς παραγωγῆς εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς οἰκονομίας (βιομηχανίαν, γεωργίαν, ἐμπόριον καὶ τὰς ὑπηρεσίας). Τὰ στοιχεῖα ταῦτα τίθενται ὑπ' ὄψιν τῆς κυβερνήσεως, ἥτις, ἀκολούθως, διὰ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὀρίζει, διὰ διαταγμάτων, τὰ μέλη τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν τοῦ προγράμματος. Μετὰ τὴν κατάρτισιν τούτου, ἡ ἔκθεσις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτροπικοῦ καὶ οἰκονομικῶν καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ἐὰν ἐγκριθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ὑποβάλλεται εἰς τὸ Οἰκονομικὸν Συμβούλιον, τοῦ ὁποίου πάντως ἡ γνώμη εἶναι συμβουλευτικὴ. Τέλος, κατατίθεται εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἐθνικοῦ συνελέουσεως ἵνα τύχη τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ψήφου αὐτῆς. Καθ' ἕκαστον ἔτος κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, τὸ Κοινοβούλιον παρακολουθεῖ καὶ ἐλέγχει τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βιβλιογραφία γενικῶς περὶ προγραμματισμοῦ :

United Nations, Formulation and Economic Appraisal of Development Projects, Vol. I - II, New York, 1951.

A. Angelopoulos, Planisme et Progrès Social, Paris 1953.

Charles Bettelheim, Problèmes théoriques et pratiques de la planification, Paris 1951.

Jean Romeuf, L'Économie Planifiée (Collection : «Que Sais-je»).

United Nations, Progrès de la Réforme Agraire, New-York 1954.

G. D. H. Cole, Principles of Economic Planning (1935).

W. Arthur Lewis, The Principles of Economic Planning (1949).

E. F. M. Durbin, Problems of Economic Planning (1949).

Barbara Wooton, Freedom Under Planning (1945).

C. Landauer, Theory of National Economic Planning (1947).

2. Περί τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς Tennessee Valley Authority, πλὴν τῆς γενικῆς βιβλιογραφίας, βλ. καί :

Jean Romeuf, L'Économie Planifiée (Chapitre IV).

Dictionnaire des Sciences Economiques (Planification Economique).

3. Περί τοῦ Ἑλβετικοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ Δρος Wahlen βλ. :

Dr. Laur, Le Paysan Suisse (Ἐκδοσις τῆς Union Suisse des Paysans, Brugg), ἐπίσης Pierre Fromont, Cours de Doctorat, Paris 1950 - 51 καί

Garrigou - Lagrange, Production Agricole et Économie Rurale, Paris 1950.

4. Περί τοῦ Γαλλικοῦ Οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ βλ. τὴν ἐπίσημον ἔκδοσιν :

Journal Officiel de la République Française, Troisième Plan de Modernisation et d'Équipement, Paris 1959. Ἐπίσης :

Pierre Bauchet, L'Épérience Française de Planification.

P. Moussa, Les Chances Economiques de la Communauté Franco - Africaine.

Les Méthodes d'Exécution du Plan, Droit Social, Février 1947.

Le Plan Monnet, Collection Droit Social, No XXXVI, Mars 1950.

Βλ. ἰδίᾳ τὰς ἐκθέσεις (Rapports) ἐπὶ τῶν τριῶν Γαλλικῶν προγραμμάτων τῆς Ὑπηρεσίας Προγραμματισμοῦ, τῆς Ἐπιτροπῆς Οἰκονομικῶν Ὑποθέσεων τῆς Γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ὡς καὶ τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν (σιδηροοργιάς, ἐνεργείας, ἀπασχολήσεως κλπ.) τοῦ Γαλλικοῦ Προγράμματος.